

Inuiaqatigiinni peqataasinnaatitaaneq

Innuttaasut 2021-mi saaffiginnissutaannik nalilersuineq

Retten til at deltage i samfundet

Analyse af borgerhenvendelser 2021

Kolofon

Saqqummersitsisoq // Udgiver: Tilioq 2022

Allaaserinnittoq aaqqissuisorlu // Tekst og redaktion: Drude Daverkosen, Anja Hynne Nielsen

Assit // Foto: Tilioq

Nutserisoq // Oversætter: Tukummeq Maliina Møller-Steffens

Ilusilersuisoq // Grafisk Design: irisager.gl

IMARISAA

- 4 Siulequt
- 7 Angusat pingaarnerit
- 9 Tiliumut saaffiginnissutit
- 11 Innuttaasut suminggaanniit saaffiginnittarpat?
- 13 Saaffiginninnernut pissutaasut
- 16 Iliuuseqarfiginninnerit
- 19 Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaat
- 22 Kikkut Tiliumut saaffiginnittarpat?
- 24 Tunuliaqutaasoq peruserlu
- 28 Ilanngussaq 1
Saaffiginninnernut pissutaasut
- 30 Ilanngussaq 2
Saaffiginnissutit iliuuseqarfigineri

INDHOLD

- 4 Forord
- 7 Hovedresultater
- 9 Henvendelser til Tilioq
- 11 Hvorfra henvender borgerne sig?
- 13 Grunde til henvendelser
- 16 Reaktioner
- 19 FNs handicapkonvention
- 22 Hvem henvender sig til Tilioq?
- 24 Baggrund og metode
- 28 Bilag 1
Årsag til henvendelse
- 30 Bilag 2
Reaktion på henvendelse

*Inuit innarluutillit illersuisat
Handicaptalsmand Anja Hynne Nielsen*

Siulequt

Tiliup suliassaannut pingaarnarpaanut ilaavoq inuit innarluutillit pi-sinnaatitaaffii pillugit siunnersuisarnissaq. Innuttaasunik siunnersuisarfiit aqququtalugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaanni anguniakkanik eqqortitsissagutta sutigut iliuuseqartoqartariaqarne-ranik paasinninnissamut iluaqtigisinnaasatsinnik paasissutissarsi-sinnaavugut.

Tiliup innuttaasut saaffiginnissutaannik nalilersuilluni saqqummersitsisarnerisa una pingajoraat. Ajoraluartumik tassannga erseqqip-poq inatsisunik malinninngittoqartuarsinnartoq – naammattumillu ikiuisoqartannginnera inunnut ataasiakkaanut inuiaqatigiinnullu kingunerlutsitsingaartarpoq. Suliassanik ingerlatsilluartoqanngilaq, ikiuinerit suliniuteqarnerillu naammangillat, peqataatitsisoqar-luannigilaq – naammattumik ilisimasaqartoqamanilu paasinnitto-qanngilaq. Misissueqqissaarnitsinnit erserpoq ataatsimoorussanik qaangerniagassaqartoq kommuninit, Naalakkersuisunit inuiaqati-giinnillu iliuuseqarfigineqartariaqartunik.

Inatsisaasut ajornartorsiuterpiaanat inatsisit maleruarneqanngin-nerat ajornartorsiutaaneruvoq. Innarluuteqarnermik suliaqarfik imaannaanngitsuuvoq innuttaasullu inuunerinut sutigut tamatigut attuumassuteqarluni, taamaattumillu sulianik ingerlatsinerit naam-maginanninnerat ajornartorsiutaangaarpoq. Nutaanik aaqqiissutis-

Forord

En af Tilioqs vigtigste opgaver er at rådgive om rettigheder for personer med handicap. Gen-nem borgerrådgivningen får vi nyttige data, som kan hjælpe os med at se, hvor der bør sættes ind, hvis vi skal opfylde FN konventio-nens mål.

Det er Tilioqs tredje henvendelsesanalyse. Den viser desværre et tydeligt og uændret bil-ede af, at loven ikke bliver fulgt - og at den manglende hjælp får store konsekvenser for den enkelte og samfundet. Der er svigt i sags-behandling, manglende støtte og indsats, manglende inklusion – manglende viden og forståelse. Vores analyse viser, at der er fælles udfordringer, som skal adresseres i såvel kom-munerne, i Naalakkersuisut og i samfundet.

Det er ikke nødvendigvis lovgivningen, der er problemet, men at loven ikke bliver fulgt. Han-dicapområdet er komplekst og spænder over alle aspekter i borgernes liv og den mangelful-de sagsbehandling er derfor et stort problem.

sarsiortoqarnissaa aqqissuisoqarnissaalu Tiliomit tapersorsorneqarpoq, taakku innuttaasut kommunini naleqquttumik sulianik ingerlatsisoqarnissaanik qulakkeerutaassammata.

Tilioq isumaginninnermi siunnersortimik atorfinitsitsisimavoq amerlanernik siunnersuisoqarsinnaaniassammata, aammali suliniutit aqquitalugit suliaqarfik tamanna pitsanngorsaavigineqarniassammata.

Innarluuteqarnermut tunngatillugu sulianik ingerlatsinerit iluatsinngikkaangata tamanna innuttaasunut ataasiakkaaginnaanngitsunut, ilaqaataasunullu tamanut, sunniuteqarnerluttarpoq. Kinguneranik ingerlanerliortoqalersinnaavoq, suliffeeruttoqarsinnaalluni, inigisamik annaasaqartoqarsinnaavoq attavigisartakkanullu attaveeruttoqarsinnaalluni. Meeqqap innarluutillip naleqquttumik ikiorneqarnissaa pingaaruteqartorujussuuvog – tamanna meeqqap ilinniagaqarneranut siunissarlu ungasinnerusog eqqarsaatigalugu imminut pilersorsinnaannguutigisaminik suliffittaarnissaanut aalajangiisuusinnaammata. Inuiaqatigiit taakkuupput isumalluutissanik annaasaqarnermikkut aningaasartuuteqarnerulertut. Inuiaqatigiit taakkuupput inummik ilaqutariinnillu annaasaqartuusut. Tamatta annaasaqaati-gaarput. Ajornartorsiummik tamatuminnga iliuseqarfiginninnginnerup qanoq annaasaqaataatigineranik naatsorsuisoqartariaqarpoq.

Innarluuteqarnermilli suliani kukkunerit inatsisitigullu isumannaasuseqannginneq kommunit sumiginnaaneranik isumaginninnermullu siunnersortit ilinniarsimasut ikippallaarnerannik pissuteqaannanngillat. Taakku pingaarnerpaamik politikikkut aningaasaqarnikkullu ukiopassuarini tulleriissaarinnermi kingullinngortinneqartarnerannut takussutissaapput.

Taamaattumik piffissaq eqqorlugu akuliuttannginnerup akissaajaa-taananeranik erseqqissaasariaqarpugut. Innarluuteqarnerup iluani piu-juartitsiniarluta aningaasaliisnaavugut inuiaqatigiinnut tamanut naleqalersinnaasumik. Matumani pineqarpoq inunnik isiginnittaa-seq – inutta pingaarnerutillugu isiginiartariaqarpoq innarluuteqarnera pinnagu – kikkunnik tamanik inuiaqatigiinnut peqataatitsisaria-qarpugut.

Kalaallit Nunaat Naalagaaffiit Peqatigiit innarluuteqarnek pillugu isumaqatigiissutaanut Nunarsuarmilu Anguniakkanut ilaavoq. Naalagaaffiit Peqatigiit 2015-imi 17-inik Nunarsuarmi Anguniagassiim-mata sumiginnaannginnissamik neriorsuipput. Neriorsuut tamanna najoqqutassiami ”leave no one behind”-imi Nunarsuarmi Anguniak-kani 17-imi anguniakkallu immikkoortuini 169-imi tamaniippoq. Saq-qummersitami matumani erserpoq uagut Kalaallit Nunaanniittugut amerlasuunik sumiginnaasugut. Sanngiinnerpaanik sumiginnaavu-gut. Ilaatigut meerarpassuarinik immikkut ittunik pisariaqartitalinnik sumiginnaavugut.

Atuarluarina!

Tilioq bakker op om, at der skal findes nye løsninger, nye strukturer, som sikrer, at borgerne får den rette sagsbehandling i kommunerne.

Tilioq har ansat en socialrådgiver både for at kunne give rådgivning til flere, men også for igennem projekter at opkvalificere området.

Når sagsbehandlingen fejler i handicapsager, er det nemlig ikke bare den enkelte borger, det går ud over. Det er hele familier. I kølvandet kan følge mennesker som mistrives, mister job, bolig, netværk. Om et barn med handicap får den rette hjælp eller ej har store betydninger – det kan være det, som afgør, om barnet får en uddannelse og på længere sigt et arbejde, som muliggør selvforsørgelse. Det er samfundet, der mister resurser og i stedet får udgifter. Det er samfundet, der taber et menneske, en familie. Det er os alle der taber. Nogen bør regne på, hvad det koster ikke at gøre noget ved dette problem.

Men problemerne med fejl og manglende retssikkerhed i handicapsager skyldes ikke kun kommunale svigt og mangel på uddannede socialrådgivere. De er først og fremmest udtryk for en årelang nedprioritering af området både politisk og økonomisk.

Vi skal derfor synliggøre omkostningerne ved ikke at gribe ind i tide. Vi kan lave bæredygtige investeringer på handicapområdet, som kan skabe værdier for hele vores samfund. Det handler om menneskesyn – om at se mennesket bag handicappet – om aktivt at inddrage alle i samfundet.

Grønland har tiltrådt FNs handicapkonvention og Verdensmålene. Da FN i 2015 vedtog de 17 Verdensmål, afgav de et løfte om ikke at lade nogen i stikken. Det løfte kommer til udtryk i princippet ”leave no one behind”, der gælder på tværs af alle 17 Verdensmål og 169 delmål. Denne udgivelse viser, at vi i Grønland lader mange i stikken. Vi lader de svageste i stikken. Vi lader blandt andet mange børn med særlige behov i stikken.

God læsning!

#Leave No One behind

Anja Hynne Nielsen

Innersuussutit

Inatsisik akuerineqartarput innuttaasut inuunerminni atugarissaar-nissaannik toqqissisimanissaannillu qulakkeeriniarluni, isumaqati-giissutillu – ilaatigut Naalagaaffiit Peqatigiit innarluuteqarneq pil-lugu isumaqatigiissutaat – isumaqatigiissutigineqartarput kikkut ta-marmik inuiaqatigiinni peqataanissamat periarfissaqarnissamat pi-sinnaatitaaffeqarnissaat qulakkeeriniarlugu. Nalunaarusiami matu-mani ajoraluartumik saqqummiunneqarpoq inatsisit isumaqatigiis-sutillu inuit innarluutillit inuunerminni atugarissaar-nissaannut pe-qataatinneqarnissaannullu imminni qulakkeerutaanngitsut. Tiliumi aaqqiissuteqaqataarusukkatta Kalaallit Nunaanni inunnut innarluu-tilinnut tunngatillugu inatsisunik, malittarisassianik anguniakkanillu qanoq pitsaanerusemik atuutilersitsisinnaanerput pillugu qitiusunik innersuussusiorpugut.

Tiliumit uku innersuussutigineqarput:

Naalakkersuisut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik inuit innarluu-tillit inatsisitigut isumannaatsuunissaannik, isertuatsumik sulianik ingerlatseriaaseqarnissamik inuillu innarluutillit tapersorneqar-nissaat pillugu Inatsisartut inatsisaata nr. 13-ip 12. juuni 2019-imeer-sup atuutilersinneqarnissaanik qulakkeerutaasunik suliniuteqassap-put, ilaatigut ukuninnga:

- Naalakkersuisut Isumaginninnermullu Aqutsisoqarfik inuit in-narluutillit pingaartumillu meeqqat innarluutillit pillugit ta-makkiisumik ataqatigiissaarluakkamillu suliniuteqarnissamat ingerlatseriaaseqarnissaanik qulakkeerissapput pisortaqaqfin-nik, soorlu Peqqinnissaqarfimmik, kommunimik, meeqqat atuariannik, ilinniartinnik Majoriamillu suleqatigiissitsillutik. Tamanna ilaatigut nappaatigisap innarluutigisalluunniit suus-susianik paasinninnissamat, timigissarnissamat, ikiorserneqar-nissamat, sulinermi isertitassanik annaasanik taarsiissutisinis-samat, ikorfartorteqarnissamat ilinniartinneqarnissamullu pe-riarfissaqarluartitsinerussaaq.
- Isumaginninnermut Aqutsisoqarfik sulianik ingerlatsisartunik piginnaanngorsaaniarluni qaammatit sisamakkaarlugit masterclassinik ilinniartitsisalissaaq, ilaatigut Isumaginnin-nermut Maalaaruteqartarfimmit Ombudsmandimilluunniit aalajangiussanik misissuiffiusunik.
- Kommunit tamarmik paasiuminartunik innuttaasunillu pissar-siarineqarsinnaasunik sulianik ingerlatsinermut piffissaliiso-qartarnissaanik qulakkeerissapput, naleqq. § 22 imm. 2.
- Kommunit tamarmik inunnik innarluutilinnik tapersersuiner-mut innuttaasunit pissarsiarineqarsinnaasunik pitsaassutsi-mut najoqqutassiaqarnissaanik qulakkeerissapput ukiullu ta-maasa taakkuninnga misissuieqqittassallutik, naleqq. § 71.
- Kommunit tamarmik sulianik ingerlatsinerit pitsaassusiinik qulakkeerinissamat suleriaatsinik paasiuminartunik aalaja-ngersaassapput, tamatumunnga ilaatigut ilaalluni siunnersui-sussaatitaanermik allattuisussaatitaanermillu maleruaaneq.

Anbefalinger

Lovgivning bliver vedtaget for at sikre borger-nes levevilkår og tryghed, og konventioner så som FNs handicapkonvention er lavet for at sikre rettigheder, sådan at alle har mulighed for at deltage i samfundet. Denne rapport pe-ger desværre på, at lovgivning og konventioner ikke i sig selv sikrer levevilkår og inklusion for personer med handicap. Hos Tilioq vil vi gerne være en del af løsningen, derfor har vi lavet nogle centrale anbefalinger for, hvordan vi bedre kan implementere den lovgivning, regler og mål, vi i Grønland har for personer med handicap.

Tilioq anbefaler:

At Naalakkersuisut og Socialstyrelsen tager ini-tiativer, der sikrer retssikkerhed for personer med handicap, gennemsigthed i sagsbe-handlingen og implementeringen af Inatsisar-tutlov nr. 13 af 12. juni 2019 om støtte til perso-ner med handicap, herunder:

- At Naalakkersuisut og Socialstyrelsen sik-rer procedurer for en helhedsorienteret og koordineret indsats for personer med han-dicap og særligt børn med handicap på tværs af de offentlige instanser som Sund-hedsvæsenet, kommunen, folkeskolen, uddannelsesinstitutioner og Majoriaq. Dette skal eksempelvis sikre bedre adgang til diagnose, træning, hjælpemidler, tabt arbejdsfortjeneste, støttepersoner og un-dervisning.
- At Socialstyrelsen indfører kvartalsvise masterclass undervisninger til opkvalifice-ring af sagsbehandlere, hvor der eksem-pelvis gennemgås afgørelser fra Det Socia-le Ankenævn eller Ombudsmanden.
- At alle kommuner sikrer klare og offentligt tilgængelige sagsbehandlingsfrister jf. §. 22 stk. 2.
- At alle kommuner sikrer offentligt tilgæn-gelige kvalitetsstandarder for støtte til personer med handicap og reviderer disse årligt jf. § 71.
- At alle kommunerne fastsætter klare pro-cedurer for kvalitetssikring af sagsbehand-ling, dette indebærer bl.a. overholdelse af vejledningspligten og notatpligten.

Personer med handicap kan opleve at være isoleret fra resten af samfundet, fordi de ikke får den rigtige hjælp eller støtte for at kunne leve et selvstændigt liv som alle andre.

Inuit innarluutillit inuiaqatigiinni immikkoortinneqartutut misigisinnaasarput, allatuulli namminerisamik inuuneqarnisamat eqqortumik ikiorneqaratillu taper-sorsorneqanngikkaangamik.

Angusat pingaarnerit

2021-mi Tiliumut saaffiginnissutinik nalilersuinermi ukiuni siulii-nisut erserpoq, Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut naapertorlugu namminerisamik inuuneqarsinnaatitaanermik inuiaqatigiinnilu peqataanissamik qulakkeerin-ninniarneq Kalaallit Nunaanni atuutsikkuminaatinneqartut an-nerpaartarigaat. Inuit innarluutillit pillugit Isumaqatigiissummi sumi najugaqarnissamik nammineq aalajangiisnaatitaaneq aamma angerlarsimaffimmi inissaqarniarnermilu naammattumik ikiorneqarsinnaatitaaneq annertuumik pingaartinneqarput. Najugaqatigiiffiit, paaqqutarisariallit angerlarsimaffii aamma ulloq un-nuarlu paaqqinnittarfiit pillugit innuttaasut saaffiginnissutaat 2021-mi ukiumit siulianinngarnit amerlanerupput. Kommunini nunalu tamakkerlugu najugaqatigiiffiit assigiinngitsut inunnut in-narluutilinnut ilaquuttaminnit qanigisaminnillu akuliuffigineratik namminerisamik inuuneqarsinnaanerannut pingaaruteqartoru-

Hovedresultater

Analysen af henvendelser til Tilioq i 2021 viser som tidligere år, at sikringen af retten til et selvstændigt liv og inklusion i samfundet er den største udfordring for Grønland i forhold til at efterleve FN's Handicapkonvention. Denne artikel i konventionen lægger især vægt på retten til selv at bestemme, hvor man vil bo samt retten til tilstrækkelig støtte i hjemmet og på boligområdet. Henvendelser om botilbud, plejehjem og døgninstitutioner fyldte mere blandt borgerhenvendelserne i 2021 end tidligere år. De forskellige kommunale og nationale botilbud er meget vigtige for, at borgere med handicap har mulighed for at være uafhængige af familie og andre pårørende. Det er bekymrende at høre om unge menne-

jussuupput. Ernumarpoq tusartarlugu inuusuttut naleqquttumik najugassarsisinnaangitsut taamalu namminerisaminnik inuuneqarsinnaanatik.

2021-imi innuttaasut saaffiginnissutaasa affangajaat tapersorneqarsinnaanermut ikiorneqarsinnaanermullu aamma sulianik inuit innarluutaannut tunngasunik ingerlatsinermut tunngassuteqarput. Tamanna innarluuteqarnermut suliaasaqarfiup iluani inatsisunik atuutilersitsiniarnermi inuillu innarluutillit tunngaviulluinnartunik pisinnaatitaaffeqarnissaanik qulakkeeriniarnermi ajornartorsiuteqartuarneranut takussutissaavoq. Inuit Innarluutillit pillugit Naalagaaffiit Peqatigiit isumaqatigiissutaata Kalaallit Nunaannit eqquutsinneqarnissaa pillugu Naalakkersuisut nassuiaataat (2022) naapertorlugu kommunit tallimaasuni ataasiinnaq sulianik innarluuteqarnermut tunngasunik ingerlatsinerup pitsaassusaata qulakkeerneqarnissaanut najoqqutassianik tunngaviusunik tamanut saqqummiussisimavoq, kommunillu tamarmik inatsisit naapertorlugit tamaatut saqqummiussaqaarnissaq pisusaaffigigaluarpaat. Taamaattumik inuppasuit innarluutillit ikiorneqarlutillu tapersorneqarumallutik uteriillutik sukataaruteqarnermut nukippasuit atortarpaat, nukissatik allaffissortunut atornagit ilinniagaqarnermut, suliarturnermut sisoraatinilluunniit ujakkaarnermi Kalaallit Nunaanni pissartanngorniarnermut atorinnaasariaqaraluarpaat.

2021-mi saaffiginnissutini Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissummi meeqqat innarluutillit pisinnaatitaaffiisa eqqortinneqarnissaannut tunngasut immikkut aamma sammineqarput. Meeqqat innarluutillit allatulli inuiaqatigiinni atugarissaarfiusuni peqataasinnaaniassappata eqqortumik ikiorneqartarnissaat pingaaruteqarpoq, eqqortumimmi ikiuinissaq meeqqat siunissami periarfissaannut sunniuteqartorujussuuvoq. Taamatuttaaq ernumarpoq inuit innarluutillit pisariaqartitaminnik tunngaviulluinnartunik, soorlu nerisassarsiniarnissamut najugaqarnissaminnulluunniit akissaqanngitsut pillugit Tiliumi tusagaqartuaratta. Taamaalilluni aamma Kalaallit Nunaat innarluuteqarneq pillugu isumaqatigiissummi immikkoortumik 28-mik eqqortitsinngilaq. Tassani pineqarmata naammattumik inuussutissaqaarsinnaatitaaneq isumaginnikkullu toqqissisimasinnaatitaaneq.

2021-mi Tiliumut saaffiginnissutit ukiumi siuliani saaffiginnissutigineqartunut sanilliullugit ikileriarsimapput. Tiliumit ilimagineqarpoq inuit innarluutillit illersuisoqarfiat 2021-p annersaani inuit innarluutillit illersuisoqannginneranik pissuteqartoq taamaattumillu Tilioq inuiaqatigiinni ammasumik oqallittoqartarnerani maluginiarneqanngitsoorpoq nunatsinnilu paasisitsiniaalluni angalanani. Tamannali Tiliumit siunnersorneqarnissamik pisariaqartitsisoqannginneranut takussutissaanngilaq. Saaffiginnissutit agguataarnerat ukiumi siuliani agguataarnerattulli ikannerpoq, tassa taamatut agguataarnerannit erserpoq innuttaasut Kommuneqarfimmit Sermersuumeersuunerat eqqarsaatigalugu saaffiginnissutit tassangaanneersut ikinnerusut.

sker, der ikke kan få plads på et passende tilbud, og dermed ikke kan leve et selvstændigt liv.

Adgangen til støtteforanstaltninger og hjælpemidler samt sagsbehandling af sager vedrørende borgernes handicap var sammenlagt årsagen til lidt over halvdelen af alle henvendelser i 2021. Dette vidner om, at der til stadighed er problemer med at implementere lovgivningen på handicapområdet og sikre de mest basale rettigheder for personer med handicap. Ifølge Naalakkersuisuts Redegørelse for Grønlands Efterlevelse af FN's Konvention om Rettigheder for Personer med Handicap (2022) har kun en ud af fem kommuner offentliggjort kvalitetsstandarder for handicapsagsbehandlingen til trods for, at de er forpligtiget til dette ifølge loven. Mange personer med handicap bruger derfor utrolig meget energi på at kæmpe for at få hjælp og støtte frem for at bruge denne energi på at tage en uddannelse, gå på arbejde eller blive Grønlandsmester i langrend.

Opfyldelsen af konventionens særlige fokus på rettigheder for børn med handicap var også i 2021 en betydelig stor kategori. Støttemuligheder, der sikrer, at børn med handicap kan nyde godt af velfærdssamfundets tilbud på lige fod med alle andre, er særlig vigtige, da det kan have stor betydning for børnenes fremtidige muligheder. Det er ligeledes bekymrende, at Tilioq til stadighed hører om personer med handicap, som ikke har råd til at få opfyldt de helt basale behov som mad eller tag over hovedet. Og dermed at Grønland ikke lever op til handicapkonventionens artikel 28. Retten til tilstrækkelig levestandard og social tryghed.

Tilioq har oplevet et fald i henvendelser i 2021 fra tidligere år. Det er Tilioqs formodning, at dette skyldes, at organisationen i store dele af året har været uden en Handicaptalsmand og derfor har været mindre synlig i den offentlige debat samt haft en mindsket fysisk tilstedeværelse rundt i landet. Det er således ikke et tegn på, at færre har behov for råd og vejledning hos Tilioq. Fordelingen af henvendelser fordeler sig nogenlunde som tidligere år, hvor der til stadighed er en lille andel af borgere, der henvender sig fra Kommuneqarfik Sermersooq i forhold til andelen af borgere, der bor i hovedstadskommunen.

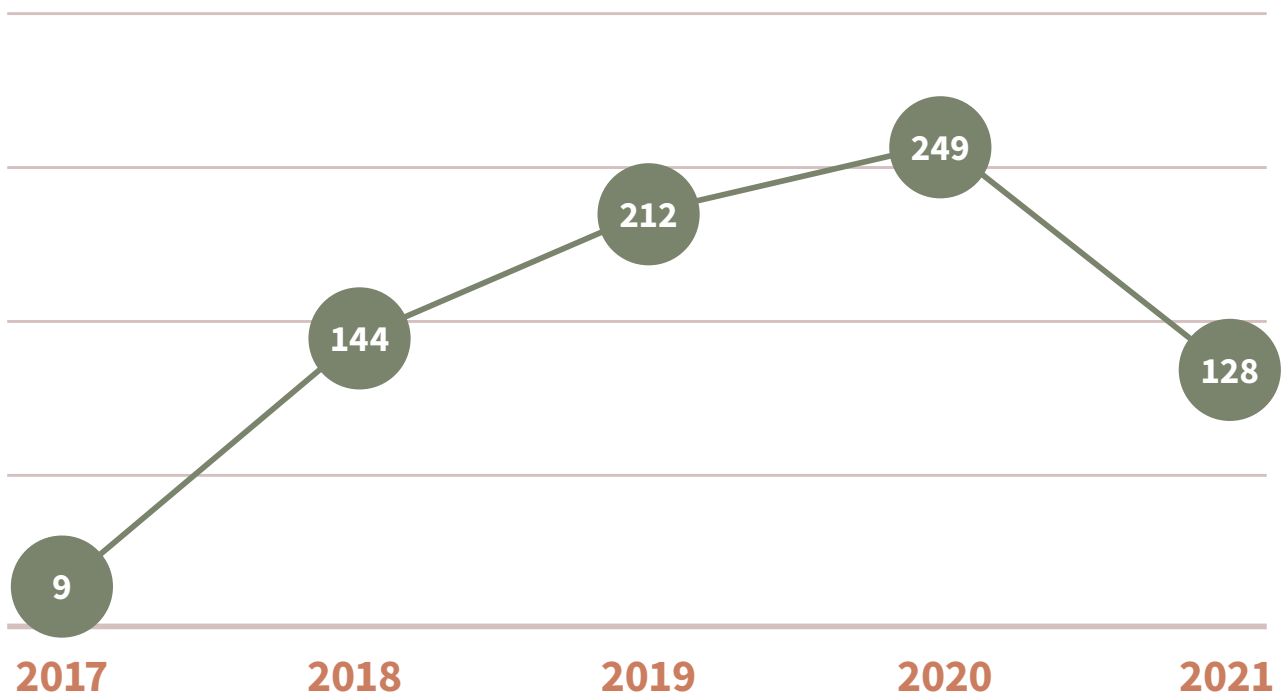

Tiliumut saaffiginnissutit

Nalilersuinermi siunertaavoq innuttaasut Tiliumut saaffiginnissutaannik ilisimalikkaminik saqqummiussinissaq. Tiliup 2020-mi nalilersuineq "Namminerisamik Inuuneqarneq" aamma 2021-mi nalilersuineq "Periarfissat assigiiit" saqqummersippai, taakkunanilu paasinarsisinnerqarpoq innuttaasut kikkut aamma sooq Tiliumut 2017-2020-mi saaffiginnissimarnersut. nalilersuinermi matumani 2021-mi innuttaasut saaffiginnissutaat ajornartorsiutaasartullu pingaarnersaat ineriartornerlu ukiunilu siuliinut sanilliullugu sammineqarput.

2021-mi innuttaasut siunnersorneqarumallutik Tiliumut saaffiginnittut 128-upput. Taamaalilluni inunnit innarluutilinnit taakkualu ilaqaataannit 2017-imiilli Tiliumut saaffiginnissutit katillugit 742-upput.

Ilusiliaq 1: Innuttaasut saaffiginnissutaat ukiunut agguarlugit

Oqaasertaliussaq 1: Ilusiliami 1-imi takuneqarsinnaavoq "Namminerisamik Inuuneqarneq"-up 2020-mi saqqummersinnerqarneranilli 2018-imi 2019-imi saaffiginnissutit amerlanerusimasut. Tamatumunnga pissutaasut ilagaat saaffiginnissutit naammassineranni saaffiginnissutitut aatsaat allattuisoqartarnera saaffiginnissutillu misissueqqissaarnerni siuliini sulianik ingerlatsisunit peerneqarsimanagerat, taakkuli nalunaarsuinermi matumani ilaatinneqarput.

Oqaasertaliussaq 2: 2018-ip aallartinnerani aatsaat Tiliumut saaffiginnissutit tulleriarluakkamik allattoqarneqalerput, taamaattumillu saaffiginnissutit tamarmiunngitsut 2017-imeersut 2018-illu aallartinneraneersut databasemut allattorneqarlutik. Taamaattumillu 2017-imi 2018-imi tabelimi allassimasunit saaffiginnissutit amerlanerussangatinneqarput.

Henvendelser til Tilioq

Formålet med denne analyse er at videreformidle den viden, som Tilioq får fra de borgere, som henvender sig til Tilioq. Tilioq udgav i 2020 analysen "Et Selvstændigt Liv" og i 2021 analysen "Lige Muligheder", som afdækker hvem og hvorfor borgere har henvendt sig til Tilioq fra 2017-2020. Denne analyse behandler borgerhenvendelserne for 2021 og sætter fokus på de vigtigste problemstillinger samt udviklingen i forhold til de foregående år.

Tilioq har i 2021 fået 128 henvendelser fra borgere, der har søgt råd og vejledning hos Tilioq. Således har Tilioq i alt modtaget 742 henvendelser fra personer med handicap og deres pårørende siden 2017.

Figur 1: Borgerhenvendelser fordelt på år

Anm. 1: Figur 1 viser et større antal henvendelser for 2018 og 2019 end i udgivelsen "Et Selvstændigt Liv", 2020. Dette skyldes til dels, at der er blevet indskrevet henvendelser bagudrettet ved henvendelsens afslutning, og at der i tidligere analyser er frasorteret henvendelser fra sagsbehandlere, disse er dog medtaget i denne opgørelse.

Anm. 2: Tilioq begyndte først systematisk at registrere henvendelser fra begyndelsen af 2018, og derfor er ikke alle henvendelser fra 2017 og begyndelsen af 2018 registreret i databasen. Det antages således, at der var flere henvendelser fra 2017 og 2018, end det fremgår af tabellen.

2021-mi saaffiginnissutit ukiuni siuliini amerlassusiinut naleqqiullugit ikileriaateqarput. Tamatumunnga pissutaasut ilagisinnavaat Tilioq 2021-mi maajimiit decembarimut illersuisumik atorfinitsitaqarsimanngimmat. Tiliumut saaffiginninnerit amerleriar-tuaannarput illersuisoq pisortatigoortumik oqaaseqarsimatillugu. Aammattaaq saaffiginnissutit amerlisarput innuttaasut najugaannut Tiliumit orniguttoqarsimagaangat, assersuutigalugu paasisassarsiorluni angalasoqartillugu. Tilioq 2021-mi angalalluarnissamut periarfissaqarsimanngilaq Inuit innarluutillit illersuisuattut atorfik inuttalerneqarsimanngimmat. Taamaattumik saaffiginnissutit 2022-mi amerleriaqqinnissaat naatsorsuutigaarput.

Innuttaasooq ataaseq arlaleriarluni Tiliumut saaffiginnissinnaavoq ajornartorsiutit assigiinngitsut pillugit. Taamaattumik saaffiginnissutit amerlassusii innuttaasut Tiliumut saaffiginnittut amerlassusiattut paasisariaanngilaq. Innuttaasooq ataaseq ajornartorsiut ataaseq pillugu Tiliumut arlaleriarluni saaffiginnippat, taava tamanna saaffiginnissutit ataatsit allanneqassaaq. Taamaallunilu saaffiginnissutit amerlassusii innuttaasut ajornartorsiutaa assigiinngitsut amerlaqatigaat.

Antallet af henvendelser i 2021 er faldet i forhold til tidligere år. Dette kan skyldes at Tilioq fra maj til december 2021 ikke har haft en talsmand ansat. Tilioq oplever altid en stigning i henvendelser efter offentlige udtalelser fra talsmanden. Desuden kommer et stort antal af henvendelser, når Tilioq møder borgere, der hvor de bor, fx når Tilioq er rundt på orienteringsrejser. Tilioq har ikke haft mulighed for at tage på længere rejser i 2021 på grund af den ubesatte stilling som Handicaptalsmand. Vi forventer derfor, at antallet af henvendelser igen vil stige i 2022.

En borger kan henvende sig flere gange til Tilioq med forskellige problematikker. Antallet af henvendelser kan derfor ikke oversættes direkte til antallet af borgere, der har henvendt sig til Tilioq. Hvis en borger henvender sig flere gange om det samme problem, bliver dette noteret under én henvendelse. Således svarer antallet af henvendelser til antallet af forskellige problemstillinger, som borgere henvender sig med.

TILIUMUT SAAFFIGINNISSUTIT

Kikkut Tiliumut saaffiginnissinnaappat: Innuttaasut kikkulluunniit Tiliumut saaffiginnissinnaapput. Innuttaasut innarluutillit, taakku qanigisaat, suliamik ingerlatsisut, oqartussat sulisoqarfiillu Tiliumut saaffiginnissinnaapput.

Tilioq sunik siunnersuisinnaava ilitsersuisinnaavalu: Tilioq inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii, maalaaruteqarsinnaanerata atugaallu pillugit siunnersuisinnaavoq ilitsersuisinnaallunilu.

Tilioq qanoq attaveqarfigisinnaavarput: Tilioq emailikkut: info@tilioq.gl oqarasuaatikkut 24 22 44 imaluunniit ulluinnarni nal. 10-14 nammineq saaffiginnilluni attaveqarfigineqarsinnaavoq.

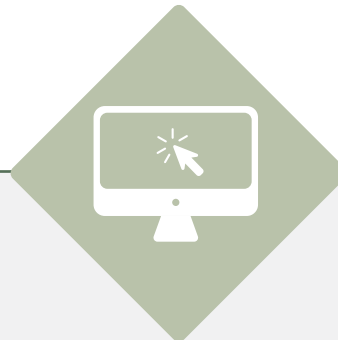

HENVENDELSER TIL TILIOQ

Hvem kan kontakte Tilioq: Alle borgere er velkomne til at kontakte Tilioq. Borgere med handicap, deres pårørende, fagpersoner, myndigheder og institutioner kan kontakte organisationen.

Hvad kan Tilioq rådgive og vejlede om: Tilioq kan yde råd og vejledning omkring rettigheder, klageadgang og personer med handicaps vilkår.

Hvordan kan vi kontaktes: Tilioq kan kontaktes på e-mail: info@tilioq.gl, pr telefon: 24 22 44 eller ved personligt fremmøde alle hverdage fra kl. 10-14.

Innuttaasut suminngaanniit saaffiginnittarpat?

Saaffiginnittut nunatsinnit sumiiffinnit tamaneersuupput, tassa illoqarfinnit nunaqarfinnillu. Tilioq nunatsinni kommuninit tamanit saaffigineqarsimavoq. Agguataarnerit ukiuni siuliini agguataarnerit assingupput Kommunemilli Kujallermit saaffiginnissutit ikinnerularlutik. Tilioq ukiuni siuliinisulli Kommuneqarfimmit Sermersuumit ikinnerusunik saaffigineqarsimavoq. Saaffiginnissutit sisamaagaangata ataasingajak illoqarfiit pingaarnersaata kommunianeersuuvoq, tamannali annikinneruvoq innuttaasut tallimaagaangata marluk missaanniittut 2021-mi kommunimi tamatumani najugaqarnerat eqqarsaatigalugu ¹.

Tabel 1: Saaffiginnissutit kommuninut agguataarnerat

Kommune	Amerlassusii	Procentit
Avannaata Kommunua	21	16%
Kommune Kujalleq	8	6%
Kommune Qeqertalik	26	20%
Kommuneqarfik Sermersooq	29	23%
Qeqqata Kommunua	20	16%
Katillugit	104	100%

Oqaasertaliussaq: Naatsorsukkat saaffiginnissutigineqartunit 128-nit 104-nik tunngaveqarput, saaffiginnissutigineqartunit 24-nut tunngatilugu ilisimaneqanngimmat kommuninit sorlerninngaanneersuusut.

2017-imiit 2019-imut saaffiginnissutit 5%-iinit ikinnerulaartut inunnit illoqarfiit avataanni najugalinneersuupput. Procentit taakku qaffapput 2020-mi Tiliuumut saaffiginnissutit 9%-iisa misaattut amerlatigilerlutik. 2021-mi qaffaqqippup saaffiginnissutit 14%-ii innuttaasunit illoqarfiit avataanni najugalinneersuummata. Procentit taakku innuttaasut nunaqarfinni allaniluunniit najugaqartortaasa amerlassusiannut naapertuupput Naatsorsueqqissaartarfik naapertorlugu innuttaasut 13%-ii nunaqarfinni najugaqarmata ². Taamaalilluni tamanna 2021-mi Tiliuumit sinerissami sivirusumik angalasoqarsimangikkaluartoq Tiliup nuna tamakkerlugu ornigussinnaanerujartuinnaarneranut ersiu-taavoq.

Hvorfra henvender borgerne sig?

Henvendelserne kom fra hele Grønland og både fra byer og bygder. Tilioq har modtaget henvendelser fra alle kommuner i landet. Fordelingen ligner fordelingen fra tidligere år, dog med lidt færre henvendelser fra Kommune Kujalleq. Tilioq får ligesom tidligere år en mindre andel af henvendelser fra Kommuneqarfik Sermersooq. Næsten hver fjerde henvendelse kommer fra hovedstadskommunen, men dette er en mindre andel taget i betragtning af at ca. 2 ud af 5 borgere boede i denne kommune i 2021 ¹.

Tabel 1: Henvendelser fordelt på kommuner

Kommune	Antal	Procent
Avannaata Kommunua	21	16%
Kommune Kujalleq	8	6%
Kommune Qeqertalik	26	20%
Kommuneqarfik Sermersooq	29	23%
Qeqqata Kommunua	20	16%
I alt	104	100%

Anm.: Opgørelsen bygger på 104 henvendelser ud af 128 henvendelser i 2021, da det ved 24 henvendelser ikke er kendt, hvilken kommune henvendelsen kommer fra.

Fra 2017-19 kom kun lidt under 5% af henvendelserne fra personer med bopæl udenfor byerne. Denne andel steg i 2020 til ca. 9% af henvendelserne til Tilioq. I 2021 er denne andel igen steget, hvor 14% af henvendelser kom fra borgere med bopæl udenfor byerne. Dette svarer til den andel af befolkningen, der bor i bygder eller på anden måde udenfor byerne, hvilket 13% af befolkningen gør ifølge Grønlands Statistik ². Det tyder således på, at Tilioq forsat bliver mere tilstedeværende i hele landet også til trods for en længere periode uden rejser rundt ud på kysten i 2021.

¹ Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_BE_BE01_BE0120/BEXSTB.px/

² Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_BE_BE01_BE0120/BEXSTB.px/

¹ Kilde: Grønlands Statistik https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_BE_BE01_BE0120/BEXSTB.px/

² Kilde: Grønlands Statistik https://bank.stat.gl/pxweb/da/Greenland/Greenland_BE_BE01_BE0120/BEXSTB.px/

Tabel 2:
Saaffiginnissutit sumiiffiit tunngavigalugit agguataarneri

Sumiiffik	Amerlassusii	Procentit
Illoqarfik	89	86%
Nunaqarfik	14	14%
Katillugit	103	100%

Oqaasertaliussaq: Naatsorsukkat saaffiginnissutigineqartunit 128-nit 103-nik tunngaveqarput saaffiginnissutigineqartunit 25-nut tunngatil-lugu ilisimaneqanngimmat sumiiffinnit sorlerninngaanneerusut.

Tabel 2:
Henvendelser fordelt på lokalitet

Lokalitet	Antal	Procent
By	89	86%
Bygd	14	14%
I alt	103	100%

Anm.: Opgørelsen bygger på 103 henvendelser ud af 128 henvendelser i 2021, da det ved 25 henvendelser ikke er kendt, hvilken lokalitet henvendelsen kommer fra.

Tilioq aamma NIIK suleqatigiillutik Give Me 5 saqqummersippaat Tilioq og NIIK udgav i 2021 udgivelsen Give Me 5

Saaffiginninnernut pissutaasut

Innuttaasut Tiliutum saaffiginnissutaat erseqqissunik assigiis-suteqarput. Tamatumanga paasinarsivoq kommuninit, Naalakkersuisunit inuiaqatigiinnillu iliuseqarfigineqartariaqartunik sumiluunniit ajornartorsiuteqartoqartoq. Tabeli 3-mit erserpoq innuttaasut Tiliutum suut saaffiginnissutigajunnaat.

Tabeli 3: Saaffiginninnermut pissutaasut tunngavigalugit saaffiginnissutit agguarneri

Saaffiginninnernut pissutaasut	Amerlassusii
Tapersorsorneqarneq ikiuutillu	39
Sulianik ingerlatsineq	26
Ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit, najugaqatigiiffiit paaqqutarisariallillu angerlarsimaffii	15
Siusinaartumik soraarnerussutisiat utoqqalinersiallu	9
Allat	9
Peqqinnissaqarfik	5
Nakuuserneq innarliinerlu	5
Akiitsut angerlarsimaffeqannginnerlu	4
Ilinniagaqarneq immikkullu ilinniartitaaneq	4
Tikeraarluni angalanerit, angalanerit ajornangissusii angalaqallu	4
Aningaasaqarneq	3
Pinerlunneq/pineqaatissinneqarneq	2
Ataatsimoorneq kiserliornerlu	2
Katillugit	127

Oqaasertaliussaq: Naatsorsukkat saaffiginnissutigineqartunit 128-nit 127-nik tunngaveqarput saaffiginnissutigineqartumut ataatsimut tunngatillugu ilisimaneqanngimmat innuttaasoq Tiliutum sumik saaffiginnissuteqarsimanersoq.

Oqaasertaliussaq: Immikkoortut bilag 1-imi itisilerneqarput

2021-mi Tiliutum saaffiginnissutit tamarmik affaat sinnilaarlugit tapersorsorneqarnermut ikiuutinullu imaluunniit kommunit inuit innarluutillit ajornartorsiutaannut ikiorsiissuteqarniarnerannut suliaqarnissaannut tunngapput. Taamatuttaaq saaffiginnissutaasartut marluk taakku 2017-2020-mi saaffiginnissutaanerpaasarsimapput.

Tapersersuinerit ikiuutillu saaffiginnissutaasarnannit erserpoq inuit innarluutillit eqqortunik ikiuteqarnissamat piukkunnaatillinnillu ikorfartorneqarnissamat akuerisaanarlutik sukataaruteqartariaqartartut. Taamatuttaaq ikorsiissutigineqartut naleqqutinninnerat ataqqineqannginneralluunniit pillugit saaffiginnissutit amerlapput. Matuma ataatungaani issuakkat tamatumanga takussutissaapput. Meeraq kommunip akuersissutigisaanik pillorissaasumit katsorsarneqartussaagaluartoq katsorsarne-

Grunde til henvendelser

Der er klare fællestræk for, hvorfor borgere henvender sig til Tilioq. Dette tyder på, at der er nogle fælles udfordringer, som skal adresseres i kommunerne, i Naalakkersuisut og i samfundet. Af tabel 3 fremgår det, hvilke årsager der ofte er grunden til, at borgere henvender sig til Tilioq.

Tabel 3: Henvendelser fordelt på årsag for henvendelser

Årsag til henvendelse	Antal
Støtteforanstaltninger og hjælpemidler	39
Sagsbehandling	26
Døgninstitution, bosteder og plejehjem	15
Førtidspension og alderspension	9
Andet	9
Sundhedsvæsenet	5
Vold og overgreb	5
Gæld og hjemløshed	4
Uddannelse og specialundervisning og udviklende tilbud	4
Besøgsrejser og transport	4
Økonomi	3
Kriminalitet/domsanbringelse	2
Fællesskab og ensomhed	2
I alt	127

Anm.: Opgørelsen bygger på 127 henvendelser ud af 128 henvendelser i 2021, da det ved 1 henvendelse ikke er kendt på hvilken årsag der var til, at borgeren har henvendt sig til Tilioq.

Anm.: Kategorierne er uddybet i bilag 1

Lidt over halvdelen af alle henvendelserne til Tilioq i 2021 var forårsaget af spørgsmål om hjælpemidler og støtteforanstaltninger eller om sagsbehandling i kommunerne af problemstillinger personer med handicap har behov for støtte til. Disse 2 årsager har ligeledes været de største grunde til henvendelser til Tilioq fra 2017-2020.

Henvendelserne omkring hjælpemidler og støtte vidner om, at personer med handicap kæmper for at få bevilliget de rigtige hjælpemidler eller kvalificerede støttepersoner. Der er ligeledes flere henvendelse, som omhandler, at den støtte der bliver tildelt ikke er passende eller ikke bliver respekteret. Dette er citeret herunder et eksempel på. Bar-

qanngilaq, meeqqallu ikorfartortigisaa sulisussaaleqisoqarmat taartaatinneqarpoq nalunaaquttap-akunneri ikorfartortip meeqqamut taassumunnga atugassaatur akuersissutigineqareeraluartut.

Qitornannut ikorfartortitut sulisoq meeqquerivimmi sulisussaaleqisoqaleraangat inimut allamut nuutsinneqarsinnaavoq, naak qitornara innarluutilik nalunaaquttap-akunnerini 40-ni ikorfartorteqartartussaagaluartoq. Aamma qitornara ukiup affaani pillorissaasumiissimangilaq, uffa sapaatip-akunnera allortarlugu katsorsarneqartarnissaa akuersissutigineqaraluartoq.

– Meeqqamut innarluutilimmut anaanaasoq.

Kommunit akisussaaffigaat inuit innarluutilit inuiaqatigiinni allatulli peqataanissamut pisariaqartunik ikiorserarnissaat. Tamanna pisinnaassappat sulianik ingerlatsinerit sunniuteqarlumik, eqqortumik aqutissiuussisumik inunnullu innarluutilinnut tamanut paasiuminartumik ingerlanneqartariaqarput. Tiliumut saaffiginnissutinit sulianik ingerlatsinerimut tunngasunit erserpoq kommunini sulianik ingerlatsineriaatsit piunasaqaatinik taakkuninnga eqqortitsivuaannangitsut. Inuit innarluutilit ilarpassui aaqjissuussamik iserfigiuminaatsumik siumuisarput qinnuteqaatitik akineqarneq ajormata, naleqquttumik siunnersorneqarneq ajoramik matumaluunniit ataatingaani takutinneqartutut misigisaramik paasineqarnatik isummerfigereerneqarsimallutillu.

Arnaq naakkut ammanilik oqaluttuarpoq naamigut ammanerminut atortorissaarutissani pisariaqartitani piffissaq eqqorlugu pineq ajorlugit. Saaffiginninnerminiit sapaatip-akunneri marluk pingasulluunniit qaangiukkaangata atortorissaarutissani pisarpai. Aamma takusarpaa sulianik ingerlatsisut saaffiginnittarnini qatsuttaraat.

– Arnaq innarluutilik.

2021-mi Tiliumut innuttaasunit saaffiginnissutaanerpaasartut pingajui tassaapput ulloq unnuarlu paaqqinnittarfiit, najugaqatigiiffiit paaqqutarisariallillu angerlarsimaffii. Saaffiginnissutit taakkua assigiissutigaat inunnut innarluutilinnut paaqqutarineqarnissamik ikiorserneqarnissamilluunniit pisariaqartitsisunut taamaattumillu kisimiillutik najugaqarsinnaangitsunut tunngagamik. 2021-mi saaffiginnissutit tamatuminnga pissuteqartut 2017-2020-mit amerlanerupput.

Tamakku pillugit saaffiginnissutit pingaartumik najugaqatigiiffinni sulisuneersuusarlutilluunniit inunnut innarluutilinnut najugaqatigiiffinni taakkunani najugalinnut qanigisaasuneersuusarput. Saaffiginnissutit ilarpassui pisunut ernumanartunut sumiiffiilluunniit ilaanni najukkap innarluutilimmut naleqqutinninneranut tunngassuteqartarput. Taamatuttaaq saaffiginnissutit ilarpassui inunniit innarluutilinneersuusarlutilluunniit angajoqqaavineersuusarput. Saaffiginnittarput qitornartik

net får ikke den behandling fra en ergoterapeut, som kommunen har bevilliget, og barnets støtteperson bliver brugt til at dække personalemangel til trods for at støttepersonstimerne er personligt bevilliget til det enkelte barn.

Støttepersonen i børnehaven kan ende med at blive flyttet til en anden stue, når der opstår personalemangel, selvom mit barn med handicap har fået 40 timers støttepersonstimer. Mit barn har heller ikke været til ergoterapeut i et halvt år, selvom der er blevet bevilliget et forløb med behandling hver uge.

– Mor til barn med handicap.

Det er kommunernes ansvar, at personer med handicap modtager den nødvendige støtte til at deltage i samfundet på lige fod med alle andre. For at dette kan opfyldes skal sagsbehandlingen være effektiv, korrekt, vejledende og tilgængelig for alle personer med handicap. Henvendelserne til Tilioq som omhandler spørgsmål til sagsbehandling vidner om, at det kommunale sagsbehandlingssystem ikke altid lever op til sådanne krav. Mange personer med handicap møder et utilgængeligt system, hvor de ikke får svar på deres ansøgninger, ikke får den rette vejledning, eller som eksemplet herunder viser, føler at de bliver mødt med manglende forståelse og fordomme.

En kvinde med stomi fortæller, at hun ikke får de hjælpemidler til sin stomi hun har brug for i tide. Der går 2-3 uger fra hun henvender sig til, at hun får sine hjælpemidler. Derudover oplever hun, at sagsbehandlerne er trætte af at hun henvender sig.

– Kvinde med handicap.

Den tredje største årsag til, at borgere henvendte sig til Tilioq i 2021, var henvendelser om døgninstitutioner, bosteder og plejehjem. Fælles for disse henvendelser er, at de handler om personer med handicap der har et pleje- eller støttebehov, der gør, at de ikke kan bo for sig selv. Der er i 2021 kommet en større andel af henvendelser under denne kategori end fra 2017-2020.

Henvendelserne herom kom hovedsageligt fra medarbejdere på botilbuddene eller pårørende til personer med handicap, som bor på et sådant tilbud. Flere af henvendelserne drejede sig om bekymrende episoder eller dårlige fysiske forhold på de enkelte steder. Flere henvendelser kom ligeledes fra personer med handicap selv eller deres forældre. De henvender sig fordi, det voksne barn er klar til at flytte

*Tiliup 2022-imi festivaliannut Live, Laugh Leave no one behindimut peqataasut
Deltagere til Tiliqqs festival: Live, Laugh, Leave No One Behind 2022*

inersimasoq angerlarsimaffimminnit nuunnissamut piareersimammammat isumaqaramillu qitornartik nuukkuni namminerisaminik inuuneqarnerulersinnaasoq. Qitornaat najugaqatigiiffimmi ikiuiffiusartuniittariaqaraluarpoq, najugaqatigiiffinnili kommuninit Namminersorlutillu Oqartussanit pigineqartuni inissaqanngimmat angajoqqaamini najugaqaannartariaqarpoq.

Arnaq inuusuttoq innarluutilik angerlarsimaffimminit nuukkusuppoq. Sulianik ingerlatsisumit siunnersorneqarsimangilaq najugaqatigiiffinnik sorlerniissinnaanini pillugu.

– Innarluutilik.

hjemmefra, og de mener, at dette kan give barnet et mere selvstændigt liv. Dog har barnet brug for et botilbud med støtte, men der er ikke pladser nok på hverken de kommunale eller selvstyrejede tilbud, derfor er de nødsaget til at blive boende hos deres forældre.

En ung kvinde med handicap ønsker at flytte hjemmefra. Hun har ikke fået vejledning fra sin sagsbehandler om hvilke mulige botilbud, der er til hende.

– Person med handicap.

Iliuseqarfiginninnerit

Tilioq assigiingitsorpasuit pillugit saaffigineqartarpoq, taakulu pillugit assigiingitsunik siunnersuisoqartariaqartarlunilu iliuseqarfiginnittoqartariaqartarpoq. Tilioq Inatsisartut inatsisaat nr. 1, 29. maaji 2017-imeersoq (Inuit innarluutillit illersuisuat pillugu inatsit) §4 imm. 2 1 naapertorlugu inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii naammagittaalliteqarsinnaanerilu pillugit siunnersuillunilu ilitersuisassaaq. Tilioq sulia-nik suliarinnissinnaanngilaq sulianillu ataasiakkaanik oqartussanut suliasanngortitsisinnaanani.

Tabeli 4: Saaffiginnissutit Tiliup qanoq siunnersuineranut agguarlugit

Iliuseqarfiginninnerit	Amerlassusii
Kommune	29
Inatsisit	16
Siunnersuineq - allat	14
Pissassarfik	12
Isumaginninnermi Maalaaruteqartarfimmut naammagittaalliorneq	10
Ombudsmandimut naammagittaalliorneq	9
Illersuisoq	9
Oqartussanut/suliaqarfimmut allanut innersuussineq	8
Napparsimasunik ilitersuisoq	8
Tusarnaarneq	6
Allat	4
Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiisummut tunngasunik siunnersuineq	3
Katillugit	128

Oqaasertaliusaaq: Saaffiginnissutit arlalinnik iliuseqarfigineqarajuttarput, assersuutigalugu saaffiginnissummi ataatsimi kommunimut innersuussisoqartarmat, inatsit pillugu siunnersuisoqartarmat innuttaasullu ernumassutaannik tusarnaartoqartarluni. Matumani iliuserineqartut saaffiginnissummi ataatsimi iliutsit ut ataatsit allanneqarput. Tilioq sumut innersuussisarnersoq immikkut soqutiginaateqarmat oqartussanut innersuussinerit kodilersuineri pingaartinneqarput, immikkoortullu allat toqqarneqartut tassaapput oqartussanut allanut innersuussisoqarsimatinnagu atorineqartut.

Oqaasertaliusaaq: Immikkoortut bilagi 2-mi itisilerneqarput

2021-mi Tiliunit iliuserineqarnerpaasartoq tassaavoq innuttaasunik kommunimut saaffiginnissuteqaqqusineq. Suliassat Tiliup innuttaasunik kommuninut innersuussiffigsartagaat innuttaasup kommunimut attaveqarnerata naammaginnginneranut, sunik pisinnaatitaaffeqarnertik qinnuteqaatinullu allakkatigut akissutit naleqquttunilluunniit ikiorserneqarnissaaq pillugit iluamik siunnersorneqarsimannginnerannut tunngassuteqartarput. Taamaattumik innuttaasut sulianik ingerlatsisuminnut saaffigin-

Reaktioner

Tilioq modtager mange forskelligartede henvendelser, som kræver forskellig rådgivning og reaktioner. Tilioq har i henhold til Inatsisartutlov nr. 1 af 29. maj 2017 (Handicaptalsmandsloven) §4 stk. 2 1) mandat til at yde råd og vejledning til personer med handicap om deres rettigheder og klageadgang. Tilioq har ikke mandat til at sagsbehandle eller tage enkeltstager op hos myndighederne.

Tabel 4: Henvendelser fordelt på hvilken type rådgivning Tilioq har givet

Reaktion	Antal
Kommunen	29
Gældende lovgivning	16
Rådgivning - andet	14
Pissassarfik	12
Klage til Ankestyrelsen	10
Klage til Ombudsmanden	9
Bisidder	9
Henvielse til anden myndighed/instans	8
Patientvejleder	8
Lytte	6
Andet	4
Rådgivning om handicapkonventionen	3
I alt	128

Anm.: Der er ofte flere reaktioner på én henvendelse, således at der f.eks. både henvises til kommunen, rådgives om loven og lyttes til borgernes bekymringer under samme henvendelse. Reaktionerne er her noteret med kun én reaktion per henvendelse. Da det er særligt interessant, hvilke instanser Tilioq henviser borgerne til, er henvisninger til myndigheder prioriteret i kodningen, og de øvrige kategorier er således valgt, hvis der ikke er henvist til en specifik myndighed.

Anm.: Kategorierne er uddybet i bilag 2

Den hyppigste reaktion fra Tilioq har i 2021 været at henvise borgere til gå til kommunen med deres sag. De sager, hvor Tilioq henviser borgeren til kommunen drejer sig om, at borgeren ikke har haft tilfredsstillende møde med kommunen, og ikke har fået ordentlig vejledning om, hvad de har ret til, skriftlige svar på ansøgninger eller de rette hjælpemidler. Vi henviser derfor ofte borgere til at

Inuusuttut innarluutillit isumasioqatigiisinneqarnerannit oqariartuutaat
Budskaber fra unge personer med handicap til Tilioqs Unge seminar 2021

neqqugajuppavut pisinnaatitaaffigisaminnik ikiorneqarnissartik pillugu, suliaq ingerlanneqartoq pillugu nukingisaareqqullugit imaluunniit saaffiginnissutiminnut tunngatillugu pisinnaatitaaffitik pillugit Tiliumit siunnersorneqareertutik saaffiginnissutigisamik aalajangiiffigineqarneranik allaganngortitseqquseqqullugit. Tamatumani saniatigut Tilioq illersuisoqarsinnaatitaaneq pillugu innuttaasunik qulingiluariarluni siunnersuivoq. Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannutinatsimmut tunngatillugu illersuisoqarnissamik neqeroorfigineqarsinnaaneq inatsit nutaaq januaarip 1-ian 2020 atuutilerneratigut periarfissaalerpoq. Kommunilli ilaannai illersuisunik atorfinitsitaqarsimapput ³.

Taamatuttaaq Tilioq innuttaasunik katillugit 19-iusunik Ombudsmandimut Isumaginninnermut Maalaaruteqartarfimmut naammagittaallioqqusisimavoq. Innuttaasunik Ombudsmandimut naammagittaallioqqusisarnermut pissutaanerpaavoq sulianik ingerlatsinerit sivisusarnerat, ilaatigut innuttaasut saaffiginnissutimik aalajangiiffigineqarnissaat qaammatini ukiuniluunniit arlalinni utaqqisarmassuk. Innuttaasut aalajangikkat nalorninartut pillugit Isumaginninnermut Maalaaruteqartarfimmut naammagittaallioqqusisarnissamik siunnersorneqartarput, aatsaalli aalajangiisoqareersimatillugu Maalaaruteqartarfimmut naammagittaallioqqusisarnaavoq.

Taamatuttaaq inatsisinut atatillugu, ingammik inuit innarluutillit tapersorneqarnissaat pillugu Inatsisartut inatsisaannut nr. 13, 12. juuni 2019-imeersumut tunngatillugu pisinnaatitaaffit pillugit Tilioq innuttaasunik siunnersuisarpoq, aammali pisortanit ikiorserneqarneq, siusinaartumik soraarnerussutisiaqarneq, timikkut piginnaangorsagaqqinneq nikerartumillu suliffeqarneq pillugit inatsit meeqqallu tapersorneqarnissaannik inatsit innuttaasunut saaffiginnittunut naleqqunnersut pillugit siunnersuisarpoq. Innuttaasut innarluummut aalajangersimasumut tunngatillugu Tiliumut siunnersorneqarniarlutik saaffiginnikkaangata nuna tamakkerlugu innarluutilinnik sullissivimmut Pissassarfimmut inner-suunneqarajuttarput. Pissassarfik katsorsaasunik innarluutinik aalajangersimasunik immikkut ilisimasalinnik sulisoqarpoq taamaattumillu tamakkerlugu pillugit siunnersuillaarsinnaanerulluni. Tiliorli pisinnaatitaaffit inatsisillu pillugit siunnersuisinnaavoq.

gå til deres sagsbehandler for enten at søge om den hjælp og støtte, de har ret til, rykke på en sag der er i gang eller bede om en skriftlig afgørelse i deres sag, efter de er blevet vejledt om deres ret til disse ting af Tilioq. Yderligere har Tilioq ni gange rådgivet borgere om deres ret til en bisidder. Retten til at få tilbudt en bisidder ved sager angående Lov om støtte til personer med handicap har været gældende, siden den nye handicaplov trådte i kraft d. 1. januar 2020. Det er dog endnu ikke alle kommuner, som har ansat bisiddere ³.

Tilioq har ligeledes henvist i alt 19 borgere til at klage til enten Ombudsmanden eller Ankestyrelsen. Den største grund til at henvise borgere til at klage til Ombudsmanden er lange sagsbehandlingstider, herunder borgere, der har ventet måneder eller år på at få en afgørelse i deres sag. Borgere bliver rådgivet om at klage til ankestyrelsen (oftest Det Sociale Ankenævn) over tvivlsomme afgørelser, dog kan man først klage til Ankestyrelsen efter at en afgørelse i sagen er truffet.

Ligeledes vejleder Tilioq også borgere om deres rettigheder i forhold til lovgivningen, særligt om Inatsisartutlov nr. 13 af 12. juni 2019 om støtte til personer med handicap, men også om lovgivning i forhold til offentlig hjælp, førtidspension, revalidering og flexjob og børnestøttelovgivning er relevant for de borgere, som henvender sig. Hvis borgere henvender sig til Tilioq for at få faglig vejledning om et specifikt handicap, henvises de oftest til det nationale handicapcenter Pissassarfik. Pissassarfik har terapeuter ansat med specialviden indenfor de enkelte handicap og kan derfor bedre vejlede herom. Tilioq kan derimod rådgive om rettigheder og lovgivning.

³ Tiliup 2021-mi marsimi saqqummersitaanit erserpoq kommuni tallimaagaangata marluinnaat illersuisunik sulisoqartartut. <https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2021/03/Handicapavis40-sider-5.pdf>, qupp. 10-11

³ Tilioqs udgivelse fra marts 2021 viste, at kun to ud af fem kommuner havde en bisidder ansat. <https://tilioq.gl/wp-content/uploads/2021/03/Handicapavis40-sider-5.pdf>, s. 10-11

Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissutaat

Kalaallit Nunaat Naalagaaffiit Peqatigiit inuit innarluutillit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaannik akuersivoq, tamatumalu kinguneranik Kalaallit Nunaata immikkoortunik isumaqatigiissummiittunik eqqortitsinissaq pisussaaffigilerpaa. Isumaqatigiissut atuaruminarsagaq Tilioq.gl-imi atuarsinnaavat, tamakkerluguluunniit atuarsinnaavat uani: Tilioq.gl. Pisinnaatitaaffiit innuttaasunit saaffiginnissutit aqutugalugit innunni innarluutilinnit tamakkiisumik iluaqutigineqanngitsutut tusartakavut tabeli 5-imiipput.

Tabeli 5: Saaffiginnissutit inuit innarluutillit pillugit FN-ip isumaqatigiissutaani immikkoortuinut agguarlugit

Immikkoortoq	Amerlassusii
19. Namminerisamik inuuneqarneq	54
7. Meeqqat innarluutillit	15
28. Inuttut atukkatigut toqqissisimaneq	12
9. Pisariillisaaneq	11

Oqaasertaliussaq 1: Immikkoortut sisamat saaffiginnissutinut attuumasuteqarnerusartut tabelimiipput.

Oqaasertaliussaq 2: Saaffiginnissummi ataatsimi immikkoortut assigiingitsut pineqarsinnaasarpur. Saaffiginnissutit arlallit immikkoortunut immik-koortitigaanngillat, saaffiginnissutit pillugit ilisimasatsinnit nalilerumi-naammat immikkoortumut sorlermut atanersut.

2021-mi saaffiginnissutigineqartut tamarmik affangajaat Immikkoortumut 19-imut *Kikkut tamarmik inuuneq inuuffigissallugu inuiaqatigiinnilu akuunissamut pisinnaatitaapput*-mut atasutut oqaatigineqarsinnaapput. Immikkoortoq tamanna allat naligalugit naammattumik ikiorneqarlunilu tapersorsorneqarnissamut pisinnaatitaaffimmik qulakkeerutaavoq. Immikkoortumi tamatumani immikkut sammineqarpoq sumi qanorlu najugaqarlunilu inuuneqarnissamik nammineq aalajangiisnaatitaaneq. Namminerisamik inuuneqarsinnaatitaaneq immikkoortumut 9-mut *Pisariillisaaneq*-mut atassuteqarluninnoq, immikkoortoq tamanna inuit innarluutillit peqataanissamut periarfissaqartillugit inuiaqatigiit aqqissuunneqarsimanissaannik qulakkeerutaassammat. Pisinnaatitaaffik tamanna tassaavoq 2021-mi innuttaasunit Tiliumut saaffiginnissutigineqarnerpaasartut sismaat. Takussutissami matuma ataatingaani takutinneqartutut ilungersunarnersaannut ilaavoq najugaqarfigisami pisariaqartinneqartutut ikiorneqarsinnaannginnerup sumi najugaqarusunnemik aalajangiisnaatitaanermut akornutaangaartarnera.

FNs handicapkonvention

Grønland har tiltrådt FNs konvention om rettigheder for personer med handicap, hvilket betyder, at Grønland har forpligtiget sig til at overholde de artikler, der står i konventionen. Du kan læse konventionen i en letlæselig udgave på Tilioq.gl eller i sin fulde udgave på Tilioq.gl. De rettigheder, som vi gennem borgerhenvendelser oftest hører om, at personer med handicap ikke nyder fuldt ud, fremgår af tabel 5.

Tabel 5: Henvendelser fordelt på artikler i FN's handicapkonvention

Konventionsartikel	Antal
19. Selvstændigt liv	54
7. Børn med handicap	15
28. Social Tryghed	12
9. Tilgængelighed	11

Anm. 1: I tabellen er medtaget de fire hyppigste artikler, som henvendelserne kan refereres til.

Anm. 2: Der kan være flere artikler knyttet til hver henvendelse. Flere henvendelser er ikke kategoriseret, da den viden, vi har fra henvendelserne, ikke gør det muligt at afgøre, hvilken artikel de hører under.

Næsten halvdelen af alle henvendelser i 2021 kan kategoriseres under Artikel 19 *Retten til et selvstændigt liv og at være inkluderet i samfundet*. Denne artikel sikrer retten til tilstrækkelig hjælp og støtte til at klare sig selv på lige fod med alle andre. Særligt under denne artikel er retten til selv at kunne vælge hvor og hvordan man vil bo og leve. Retten til et selvstændigt liv hænger i høj grad sammen med artikel 9 *Tilgængelighed*, som skal sikre at samfundslivet generelt er indrettet på en måde, så personer med handicap har mulighed for at deltage. Dette er den fjerde største rettighed som borgere har henvendt sig til Tilioq om i 2021. En af de større problematikker er som eksemplet nedenfor viser, at retten til selv at vælge hvor man vil bo i høj grad er udfordret af, at der ikke er den nødvendige hjælp, der hvor man er. Dette kan ende med, at pårørende står med et større plejear-

*Tikikkuminassuseq eqqartorneqar-
tillugu nunaliarsinnaaneq aamma
kulturikkut inooqataasinnaaneq
pineqartarput.*

*Retten til at deltage i samfundet, gæl-
der også adgang til natur og kulturliv*

Tamanna naggataatigut qanigisaasut paaqutarinninnermini imminut artukkertarnerannik kissaatiginngisamilluunniit nuutoqartariaqarneranik kinguneqartarpoq.

Aanaa nunaqarfimmi najugaqarpoq illumini sullinneqartarnani. Puiguttornermik nappaateqarpoq ikiortarialerujussuullunilu. Panimminit tarnikkut nappaatilimmit ilaannikkut ikiorneqartarpoq. Ernutaata aanani anaananilu ernumagai kissaatigalugulu aanami illoqarfimmut nuutsinneqarnissaa ikiorneqarluarneruniassamat, anaavali nuukkumangilaq

– Innarluutilimmut ilaquataasoq.

Immikkoortut innuttaasunit saaffiginnissutigineqarnerpaasartut tulliat tassaavoq immikkoortoq 7. Meeqqat innarluutilit. Isumaqatigiisummi immikkoortoq tamanna meeqqat innarluutilit inuiaqatigiinni allatulli peqataatinneqartarnissaata aamma allatulli periarfissaqarnissaata immikkut qitiutinneqarnissaannut qulakkeerutaassaaq. Meeqqat tassaapput oqar-tussanit aquneqartunik paaqqinnittarfinnik (ass. atuarfinnik, sunngiffimmi sammisassatut neqeroorutininik, meeqqerivinnik) atuinerpaasartut ilagaat, pingaartumillu taakkunanani meeqqat meeqqatulli allatut peqataatinneqarnissa-minnut periarfissaqarpiaratik misigisartut.

Anaanaasoq siviluallaamik suliamik ingerlatsinerit pillugit saaffiginnippoq. Qitornami aappaata meeqqerivimmiittartup nappaatiminik misissuivigineqarnissaa utaqqivaa. Tamanna suliarineqalerpoq 2017-imi, 2021-mili suli naammassineqarsimanani. Nukarlequtimi oqalussinnaannginnera 2018-imi paasineqarpoq. Tamannali aamma suli misissuivigineqarsimangilaq. Kommunitit ikiorserneqanngillat, apeqqutigaallu nappaatip suuneranik misissuineq qanoq sivilutigisariaqarnersoq meeqqanullu innarluutilinnut angajoqqaajusutut sunik pisinnaatitaaffeqarnerlutik

– Meeqqamut innarluutilimmut anaanaasoq.

Ukiup matuma siuliinisut immikkoortoq 28 Naammattumik inuussutissaqarsinnaatitaaneq isumaginninnikkullu toqqissisimasuusinnaatitaaneq pisinnaatitaaffiit innuttaasut saaffiginnissutiginerusartagaannut ilaavoq. Immikkoortoq tamanna inuit innarluutilit inuunermi pisariaqartitaminnut tunngaviusunut akissaqarnissaannik, ilaatigut naammattumik nerisassaqarnissamik najugassaqarnissamillu, qulakkeerutaassaaq. Pisinnaatitaaffiup tamatuma 2021-mi saaffiginnissutigineqarajussimaneranit erserpoq Kalaallit Nunaanni inuit innarluutilit pisariaqartitaminnik tunngaviulluinnartunik matussusiiniarnerminni ajornartorsuteqartuurtut.

Innuttaasup inuk innarluutilik A1-imit angerlartitaanermi kingorna angerlarsimaffeerussimasoq saaffiginnissutigaa. Innarluutilik inisimaffigisinnaasaminik ilaquataqanngilaq, qanittukullu sila nillerpallaalersussaavoq. Innarluutilik kommunimit ikiorneqarnanilu tapersorsorneqanngilaq

– Innuttaasoq ernumasoq

bejde end de kan magte, eller at man er nødsaget til at flytte mod sit ønske.

Bedstemor bor i bygd uden at få hjemmehjælp eller andet. Hun er svært demens og har brug for meget hjælp. Hun får nogle gange hjælp af hendes datter, som har en psykisk lidelse. Barnebarn er meget nervøs for dem begge og ønsker bedstemor flyttet til byen så hun kan få bedre hjælp, men det vil bedstemoderen ikke

– Pårørende til personer med handicap.

Den andenstørste kategori, som borger henvender sig om, er artikel 7. Børn med handicap. Denne artikel i konventionen skal sikre et særligt fokus på, at børn med et handicap oplever at være inkluderet i samfundet på lige fod med alle andre og med de samme muligheder. Børn er nogle af dem, der har størst kontakt med de offentlige institutioner (f.eks. skole, fritidstilbud, daginstitutioner), og det er særligt disse steder, at børnene oplever, at vilkårene ikke er gode nok til, at de er inkluderet på lige fod med andre børn.

Mor henvender sig om lange sagsbehandlingstider. Hun afventer at få sit ene barn som går i børnehave udredt. Dette arbejde er påbegyndt i 2017, men endnu ikke afsluttet i 2021. Den yngste har talebesvær opdaget i 2018. Men dette er heller ikke blevet udredt. De får ingen hjælp af kommunen, og spørger hvor lang tid en udredning bør tage, samt hvilke rettigheder de har som forældre til børn med handicap

– Mor til børn med handicap.

Som de forrige år er artikel 28. Retten til tilstrækkelig levestandard og social tryghed også højt oppe på listen over rettigheder som borgere henvender sig i forhold til. Denne artikel skal sikre, at personer med handicap har råd til de basale ting i livet, herunder tilstrækkeligt med mad og et sted at bo. At denne rettighed igen fylder meget blandt henvendelserne fra 2021 viser, at der til stadighed er problemer med at få opfyldt de helt basale behov for personer med handicap i Grønland.

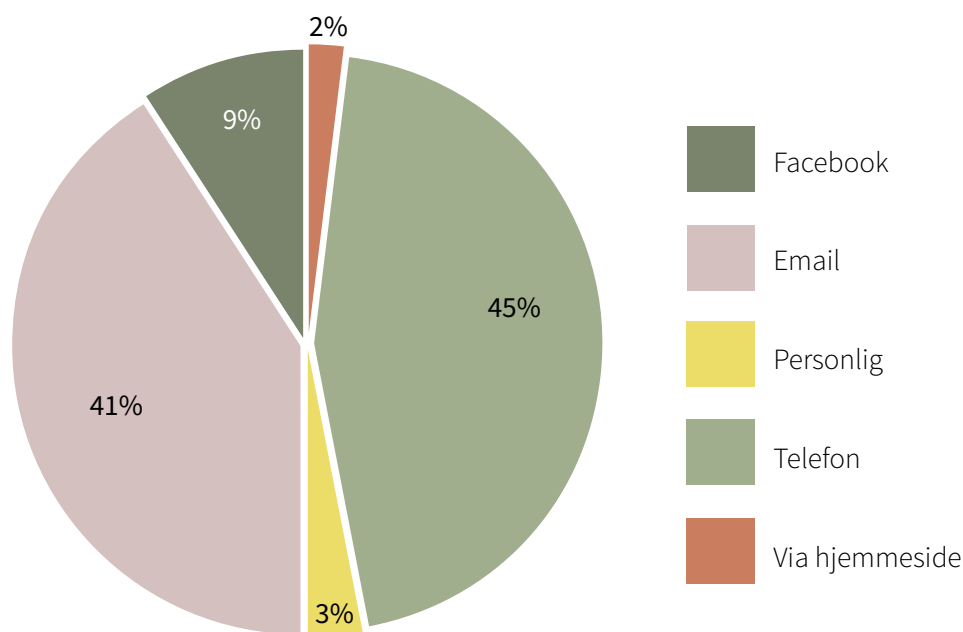
En borger henvender sig om en person med handicap, der er blevet hjemløs efter udskrivelse fra A1. Der er ikke noget familie personen kan bo hos, og det er snart for koldt udenfor til, at man kan klare sig. Personen får ingen hjælp eller støtte hos kommunen

– Bekymret borger

Kikkut Tiliumut saaffiginnittarpat?

Tiliup inunnit innarluutilinnit sapinngisamik saaffigiuminar-nissaq sulissutigaa. Taamaaliorpugut ilaatigut assigiinngit-sut arlallit aqqutigalugit Tiliumut attaveqartoqarsinnaatitsi-nitsigut. Tamannali aningaasatigut isumalluutissatigullu killeqarpoq, ingammik Tiliup sumiiffinni allaffeqarfigisaanni ornigulluni saaffiginnissamut periarfissat killeqarmata. Tilioq 2021-p annersaani Illersuisoqarsimanngilaq taa-maattumillu ukiuni siuliini sinerissami Tiliumit angalaso-qartarsimanageratut angalasinnaasoqarsimanani. Tamanna llusiliami 2-mi takuneqarsinnaavoq, innuttaasut saaffigin-nissutaasa 3%-iinnaat Tiliumut ornigullutik saaffiginnissi-mammata. Tamatuma saniatigut ornigulluni saaffiginnin-nermut COVID-19 aamma sunniuteqarsimavoq, killilersuu-teqarmat Tiliup allaffii arlaleriarlutik matoqqasariaqartar-simammata. Ingammik innuttaasut innarluutillit ornigulluni ataatsimeeqatigiinnernut tunngatillugu mianersornerusi-mapput, eqimattat taakku COVID-19-imit eqqugaagunik perululeratarsinnaagamik.

Ilusiliaq 2: Saaffiginnissutit attaveqaatinut agguataarlugit

Oqaasertaliussa: Naatsorsukkat 2021-mi saaffiginnissutinit 128-nit 127-nik tunngaveqarput, saaffiginnissummut ataatsimut tunngatillugu ilisimaneqanngimmat innuttaasoq Tiliumut qanoq saaffigin-nissimansoq.

Hvem henvender sig til Tilioq?

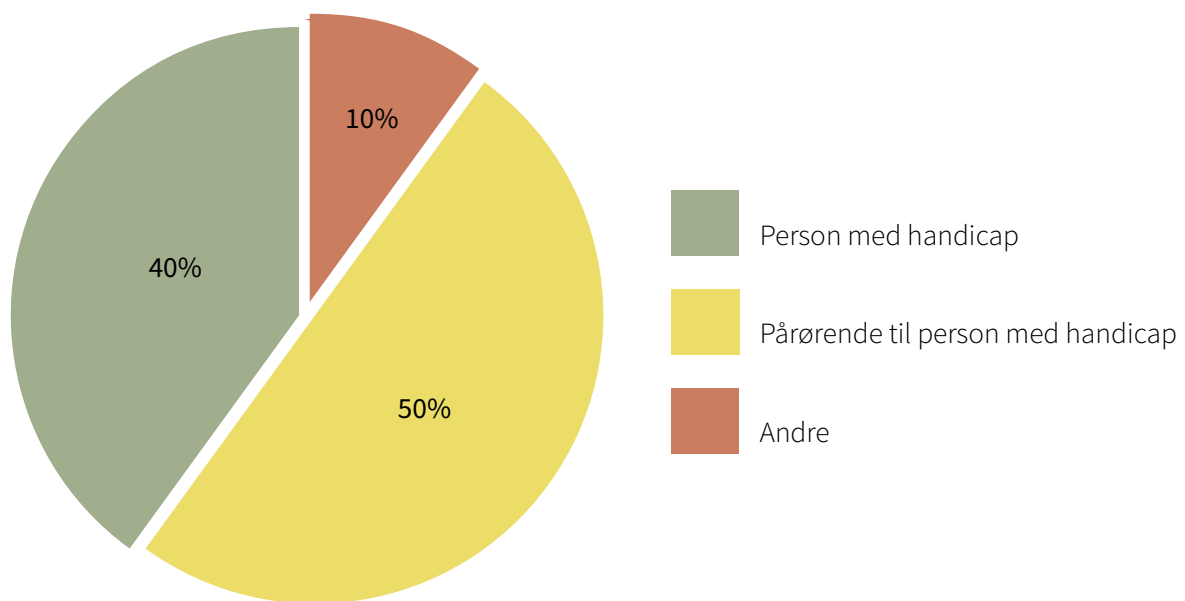
Tilioq prøver at gøre sig så tilgængelig som mulig for personer med handicap. Dette gør vi blandt andet ved, at der er flere forskellige kanaler, man kan kontakte Tilioq igennem. Dette er dog begrænset af vores midler og ressourcer, hvor særligt muligheden for at henvende sig personligt er begrænset til de steder, hvor Tilioq er fysisk til stede. Tilioq har i store dele af 2021 ikke haft en Handicaptalsmand, hvilket har gjort, at det ikke var muligt at rejse ud på kysten på samme måde, som Tilioq har gjort det tidligere år. Dette kan ses afspejlet i Figur 2, hvor kun 3 % af henvendelserne kom fra borgere, der henvendte sig fysisk til Tilioq. COVID 19 har derudover også haft indflydelse på andelen af de fysiske henvendelser, da der har været flere perioder, hvor Tilioq har måttet holde kontoret lukket på grund af restriktioner. Særligt borgere med handicap har været mere forsigtige med deres fysiske møder, da flere i denne målgruppe er i risiko for et alvorligt forløb, hvis de rammes af COVID 19.

Figur 2: Henvendelser fordelt per kontaktkanal

Anm.: Opgørelsen bygger på 127 henvendelser ud af 128 henvendelser i 2021, da det ved 1 henvendelse ikke er kendt på hvilken måde borgeren har henvendt sig til Tilioq.

2021-mi saaffiginnissutit tallimaagaangata marluinnaat inunnit innarluuteqartuneersuupput, saaffiginnissutit affaat inunnit innarluutilinnut ilaqutaasuneersuusut. Tamanna 2020-mit ikileriarnervoq, saaffiginnissutit tamarmik affaasa misaanniittut inunnit innarluutilinneersuummata. Inuit innarluutillit ilaqutaasuninngarnit Tiliumut ornigullutik saaffigininnerusarput, ilaqutaasut e-mailikkut telefonikkullu saaffigininnerusarmata. Taamaattumik inuit innarluutillit ssaaffiginnittartut ikileriarnernannut pissutaasinnaavoq Tilioq 2021-mi Sisimiut avataanni illoqarfinnut allanut tikinnerani ornillugusaaffiginneqarsinnaasimangimmat.

Ilusiliaq 3: Saaffiginnissutit inunnut assigiinngitsunut agguarlugit

Figur 3:
Henvendelser fordelt per persongruppe

Oqaasertaliusseq: Naatsorsukkat 2021-mi saaffiginnissutinit 128-nit 127-nik tunngaveqarput, saaffiginnissummut ataatsimut tunngatilugu ilisimaneqanngimmat innuttaasoq Tiliumut qanoq saaffiginnissimansoq.

Anm.: Opgørelsen bygger på 127 henvendelser ud af 128 henvendelser i 2021, da det ved 1 henvendelse ikke er kendt på hvilken måde borgeren har henvendt sig til Tilioq.

Tunuliaqutaasoq periuserlu

Tiliumut saaffiginninnerit tamarmik databasemut, nalilersuinnermimatamani paasissutissanik aallerfigineqartumut, nalunaarsorneqartarput. Pissutsit saqqummiunneqartut Tiliumut saaffiginnissutitut attuumassuteqarput nunatsinnilu inunnut innarluutilinnut tamanut atuuttutut oqaatigineqarsinnaanatik. Nalunaarusiarli paasissutissanik amerlasuunik tunngaveqarpoq taamaattumillu inuit innarluutillit ilaqutaasalu inuiaqatigiinni atugaannut tikkuussisinnaallutik.

Paasissutissat databasemiittut pitsaassutsimik annertussutimillu tunngaveqarput. Tassa imaappoq, paasissutissat kisinneqarsinnaallutillu uuttorneqarsinnaasut aammattaaq paasissutissat oqaaseqaataaneruserit immikkoortunut aalajangersimasunut atassuserneqartussat nalunaarusiarineqarput. Paasissutissat pitsaassutsimut atassusikkat immikkoortunut aalajangersimaqqissaartunut immikkoortiterneqarput. Tassa imaappoq, allamik allassimasoqanngippat saaffiginnissutit tamarmik

Baggrund og metode

Alle henvendelser til Tilioq indskrives i en database, hvorfra data til denne analyse er trukket. Rapporten afspejler de forhold, som kommer til udtryk gennem de henvendelser, Tilioq modtager, og kan ikke generaliseres til alle personer med handicap i Grønland. Rapporten bygger dog på et betydeligt data grundlag og kan derfor pege på tendenser i samfundet for personer med handicap og deres pårørende.

Databasen består både af kvalitativ og kvantitativ data. Dette betyder, at der både rapporteres på oplysninger, der kan tælles og måles, og oplysninger som i højere grad består af udtalelser, der skal fortolkes i nogle overordnede kategorier. Det kvalitative materiale er kodet efter komplette kategorier, der ikke overlapper hinanden. Det betyder, at hvis ikke andet fremgår, er hver henvendelse kodet under

Kalaallit Nunaanni ADHD pillugu peqatigiiffiup Tiliup 2022-imi festivaleani Live, Laugh Leave no one behindimi plakati ilisarnaatigut saqqummiussaat.
ADHD foreningens plakati til Tilioqs festival: Live, Laugh, Leave No One Behind 2022.

immikkut immikkoortumut tulluarnepaamut immikkoortiterneqarneqartartut. Immikkoortut saaffiginnissutit sumut tunnganerat Tiliullu misilittagai tunngavigalugit suliarineqarput.

Oqaatiginiakkanik erseqqissaaniarluni saaffiginnissutit aalajangersimasut tigulaariffigineqartarput. Tigulaariffigsat tamarmik oqaasertaat allangortinneqarput inuit kinaassusiinik isertuiniarluni.

Tiliumi naleqartitat tunngaviusut ilagaat tatiginassuseq, tatiginassuseqarsinnaavugullu aatsaat inuit innarluutillit qanorpiaq atugaqarnerat pillugu saaffigineqartuarterutta. Taamaattumik innuttaasunik siunnersuillutalu oqaloqateqartarnerput suliatsinni pingaaruteqartorujussuovoq, qujamasoqaagullu innuttaasunit tatigineqarlutalu ammaffigineqartaratta.

den kategori, hvor den passer bedst under. Kategorierne er udarbejdet på baggrund af henvendelsernes indhold og Tilioqs generelle erfaringer.

For at tydeliggøre pointerne er der brugt konkrete eksempler fra specifikke henvendelser. Alle eksempler er omformuleret med generelle termer for at sikre anonymitet.

En af Tilioqs grundlæggende værdier er troværdighed, og den får vi kun ved at høre, hvordan virkeligheden er for personer med handicap. Derfor er arbejdet med at rådgive og tale med borgere en meget vigtig del af vores arbejde, og vi er meget taknemmelige for borgernes tillid og åbenhed.

*Tiliup allatseqarfimmiui
Tilioqs sekretariat*

Ilanngussaq 1: Saaffiginninnernut pissutaasut

Suussusiliineq	Nassuiaatit
Tapersersuinerit ikiuutillu	Tassunga ilanngullugit inissiap naleqqussarnissaanut inissimilluunniit innarluuteqarnermut naleqquttumik neqeroofigineqarnissamik, inuit ikorfartuisut amigaataanerannik naammagittaalliutiginerannilluunniit, angerlarsimaffimmi ikiorteqarnermik, naqinnernik ilisarinnissinnaanginnermut atortorissaarutinik, sungiusarnermik, nuunnissamut ikiorneqarnissamik, atortorissaarutit ajortumik naleqqussarneqarnerannik, ornittakkat innarluutillillu sulliviannik il.il. ajornartorsiutit.
Sulianik suliarinninneq	Tassunga ilanngullugit kommunimit akissuteqarnissat sivisusarnerat, aalajangiineq pillugu oqaasiinnakkut nalunaaruteqarneq aalajangiinerlu pillugu allaganngorlugu uppernarsaatip amigaataanera, naammagittaalliuteqarnissamut ilitersuisoqannginnera, naammagittaalliornissamut periarfissanik siunnersorneqarnissaq, aalajangiinerit paasiu-minaatsut, innuttaasumik suliamik suliarinninnermi peqataatitsinnginneq, suliap suliarineqarnera pillugu paasitinneqannginneq, suliaq pillugu akkerliinnik paasitinneqarneq, innuttaasut oqartussanut assigiinngitsunut ingerlatinneqattaartarnerat, suliat tam-martut, suliasanik suliarinnittartut piginnaasaqanngitsut, pisortap suliamik itigartitsisup suliamik suliarinninnermik unitsitsinera, suliasanik suliarinnittartut taarsaannerujus-suat il.il.
Peqqinnissaqarfik	Kukkusumik suliaritinneq/katsorsarneqarneq, peqqissutsimut sulianik aalajangiinernut tunngatillugu imaluunniit suliaritinnissamut taamaatitsinernut paasisitsisoqartannginnera, katsorsarneqannginneq/suliarineqannginneq, napparsimavimmi siniffiit amingaataaneri pillugit uninngavissaarunneq, ikiuutit amingaataanerat, nakorsat naliliineri nakorsiamit paasiu-minaatsinneqartut.
Akiitsut angerlarsimaffeqannginnerlu	Inuit inigisaminnit anisitaasut, inigisaminnit anisitaqqajaasut imaluunniit akiitsut (akut-tunngitsumik INI-mut) pissutigalugit inissamik tunineqannginneq, inuit innarluutillit angerlarsimaffeqanngitsut, inissiamit anisitaanissamik annilaangassuteqarneq, innarluuteqarnermut atatillugu siusinaartumik soraarnerussutisiaqalernissamik utoqqalinersiuteqalernissamilluunniit allatulluunniit aningaasatigut taparserneqarnissamik kingusinnaartumik aalajangiisoqartillugu akiitsoqalernerneq, inuit angerlarsimaffeqanngitsut unnuif-figisartagaanni inissaqartussanngorlugit angerlarsimaffeqartussaajunnaartillugilluunniit SANA-mi A1-imit napparsimavimmit angerlartitsineq.
Ilinniagaqarneq immikkullu atuartitaaneq	Ilinniarnissamik neqeroorutit, immikkut atuartinneqarneq, ilinniaqqinneq, inuit innarluutillit ilinniagaqartut sulinermik misiliiffissamik nassaarsinnaanginnerat, piginnaangor-saataasumik pikkorissarnissamut periarfissat, Danmarkimi ilinniagaqarnissamut periarfissaqarneq, naqinnernik kisitsisinillu ilisarinnissinnaanginnermik misilitsinnissaq, inun-nut innarluutilinnut ilinniartut inaanni init amigaataanerat, inuit innarluutillit inaarutaasumik misilitsinnissamik neqeroofigineqannginnerat il.il. pillugit apeqqutit.

Siusinaartumik soraarnerussutisiat soraarnerussutisiallu	Tassunga ilanngullugit siusinaartumik soraarnerussutisiaqalernissamik kommunip itigartitsinera, siusinaartumik soraarnerussutisianik ikililiineq, siusinaartumik soraarnerussutisiaqarunnaarsitsineq il.il., siusinaartumik soraarnerussutisianik kukkusumik inissiineq, soraarnerussutisiat eqqunngitsut, aapparisaq isertitaanik isumalluuteqarneq il.il.
Ulloq unnuarlu paaqqinnittarfit ineqarfiillu	Tassunga ilanngullugit inunnik innarluuteqartunik taakkununga naleqqutinngitsunik eqqortumillu ikiorsiivigineqarsinnaanngiffiannut ulloq unnuarlu paaqqinnittarfimmut ineqarfimmulluunnit kukkusumik inissiinerit, katsorsaavinni ineqarfinniluunnit pissutsit ajortut pillugit oqaluttuat, ulloq unnuarlu paaqqinnittarfinni najugaqarfinnilu inissaqannginneq, inuit innarluutillit Danmarkimut inissinneqarnikut Kalaallit Nunaannut nuukkusuttut.
Persuttaanerit pinngitsaaliinerillu	Inuit innarluutillit persuttagaasimasut imaluunniit pinngitsaalisaaqut/kinguaassititigit atornerlugaasut
Peqateqarneq kiserliornerlu	Inuit innarluutillit peqatigiiffinnik sammisassanillu peqataaffigisinnaasaminnik ujartuisut. Inuit innarluutillit allat peqatigiumallugit, innarluuteqarnerluunniit peqqutigalugu kisimiittutut misigisut
Tikeraarluni angalanerit	Tassunga ilanngullugit ilaqutaasut inummut innarluuteqartumut Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu angerlarsimaffinni katsorsaavimmiittunut ineqarfimmiittunulluunniit tikeraarnissamik kissaateqartut, ilaqutaasut inummut innarluutilimmit feriarfigineqarnissamik kissaateqartut, inunmut innarluuteqartunut angalanermi napparsimavimmulluunniit unitsitsinermi ingjallortaanissamik kissaateqarnerit.
Eqqatuussinikkut inissiineq	Tassunga ilanngullugit inuit innarluutillit pinerluttuliornermi peqataasut eqqatuussinikkulluunnit inissinneqartut pillugit saaffiginnissutit.
Aningaasaqarneq	Aningaasatigit ikiorsiissutit annikippallaarneri peqqutigalugit naammattumik aningaasaqarsinnaannginneq
Eqqatuussinikkut inissiineq	Tassunga ilanngullugit inuit innarluutillit pinerluttuliornermi peqataasut eqqatuussinikkulluunnit inissinneqartut pillugit saaffiginnissutit.
Aningaasaqarneq	Inuk tapiissutisiakitsuuneq peqqutigalugu aningaasaqarniarnikkut naammattumik pissaqartannginnera.

Bilag 1: Årsag til henvendelse

Kategori	Forklaring
Støtteforanstaltninger og hjælpemidler	Herunder problemer med at få tilpasset bolig eller tilbud om handicapvenlig bolig, mangel på eller klager over støttepersoner, hjemmehjælp, ordblindehjælpemidler, træning, hjælp til flytning, dårligt tilpassede hjælpemidler, mangel på væresteder og beskyttede værksteder m.m.
Sagsbehandling	Herunder lange svartider fra kommunerne, mundtlige besked på afgørelse og mangel på skriftlig bevis på afgørelse, ingen klagevejledning, råd om klage muligheder, uforståelige afgørelser, ingen inddragelse af borger i sagsbehandling, ingen information om sagsbehandlingens gang, modsatrettede information om sag, borgere der oplever at blive sendt frem og tilbage mellem myndigheder, sager der er forsvundet, inkompetente sagsbehandlere, blokering af sagsbehandling af chefer der afviser sager, stor udskiftning i sagsbehandlere m.m.
Sundhedsvæsenet	Herunder fejlbehandling, mangel på information om sundhedsmæssige beslutninger eller aflyste operationer, mangel på behandling, mangel på sengepladser, mangel på hjælpemidler, lægevurderinger som borgerne ikke forstår,
Gæld og hjemløshed	Herunder personer der er smidt ud af bolig, er tæt på at blive smidt ud af sin bolig eller ikke kan få tildelt en bolig på grund af gæld (ofte til INI), hjemløse med et handicap, frygt for at blive smidt ud af bolig, gæld opstået på grund af sen eller ingen tilkendegivelse af førtids- eller alderspension eller andet økonomisk bidrag i forbindelse med handicap, personer der bliver udskrevet fra A1 på SANA til et herberg og hjemløshed.
Uddannelse og specialundervisning	Herunder spørgsmål om uddannelses tilbud, specialundervisning, efteruddannelse, personer med et handicap under uddannelse, der ikke kan finde en praktikplads, mulighed for opkvalificerende kurser, mulighed for uddannelse i Danmark, test for ordblindhed og talblindhed, mangel på kollegieværelser til personer med handicap, personer med handicap der ikke bliver tilbudt at gå op til afgangsprøve m.m.

Førtidspension og alderspension	Herunder kommunens afslag på førtidspension, beskæring i førtidspension, frataget førtidspension mm., fejlplaceret på førtidspension, ikke korrekt tildeling af alderspension, ægtefældeafhængig indkomst m.m.
Døgninstitution, bosteder og plejehjem	Herunder fejlplaceringer af personer med handicap på døgninstitution eller bosted, som ikke passer til dem, og hvor de ikke kan få den rigtige hjælp, fortællinger om dårlige forhold på behandlings- eller bosteder, mangel på plads på døgninstitution og bosteder, personer med handicap placeret i Danmark som gerne vil til Grønland.
Vold og overgreb	Herunder personer med handicap, der har været udsat for vold eller overgreb også seksuelle overgreb
Besøgsrejser og transport	Herunder pårørende der ønsker at besøge person med handicap på behandlingshjem eller botilbud i både Grønland og Danmark, pårørende der ønsker at få person med handicap hjem på ferie, ønske om ledsager til personer med handicap på rejser eller ved indlæggelse.
Kriminalitet/ Domsanbringelse	Herunder henvendelser angående personer med handicap som er indblandet i kriminalitet eller har en domsanbringelse,
Økonomi	Herunder personer der har svært ved at få økonomien til at hænge sammen på grund af lave ydelser.
Besøgsrejser og transport	Herunder pårørende der ønsker at besøge person med handicap på behandlingshjem eller botilbud i både Grønland og Danmark, pårørende der ønsker at få person med handicap hjem på ferie, ønske om ledsager til personer med handicap på rejser eller ved indlæggelse.
Domsanbringelse	Herunder henvendelser angående personer med handicap som er indblandet i kriminalitet eller har en domsanbringelse,
Økonomi	Herunder personer der har svært ved at få økonomien til at hænge sammen på grund af lave ydelser.

Ilanngussaq 2: Saffiginnissutit iliuuseqarfigineri

Suussusiliineq	Nassuiaat
Isumaginninnermi Naammagittaalliorfimmum naammagittaalliorneq	Isumaginninnermi Naammagittaalliorfimmum naammagittaalliorneq pillugu siunnersuineq
Ombudsmandimut naammagittaalliorneq	Ombudsmandimut naammagittaalliorneq pillugu siunnersuineq
Tusarnaarneq	Tassunga ilanngullugit inuit ajornartorsutaannik pakatsissutaannilluunniit, inuit innarluutillit atugaannik oqariartuutaannik, inuit innarluutillit innarluutertik pillugu oqaloqatissaqannginnerannik tusarnaarneq
Pissassarfik	Pissassarfimmiiinnissamik kommunimut qinnuteqaqqusineq imaluunniit ilitsersorneqarnissaq siunertaralugu Pissassarfimmum saaffiginneqqusineq
Kommuni	Tassunga ilanngullugit kommunimut saaffiginneqqinnissaq suliarlu pillugu apeqquteqarluni immaqalu allagaatinik takunnissinnaanermik apeqquteqarluni, kommunimut atortorissaarutinik tapersiissutinilluunniit qinnuteqarneq, suliamik eqqaasitsinnissaq, kommunip aalajangiinerata allaganngorlugu tunngavilersorneqarnissaanik innuttaasup pisinnaatitaaffeqarnera naammagittaalliorsinnaanermilluunniit ilitsersorneqarnissamik pisinnaatitaaffeqarnera pillugit ilitsersuineq
Peqqinnissaqarfimmi siunnersorti	Peqqinnissaqarfimmi siunnersortimut saaffiginninnissamik siunnersuineq
Inatsit	Tassunga ilanngullugit inatsimmut tunngatillugu pisinnaatitaaffiit, oqartussat sorliit inatsit naapertorlugu pisinnaatitaaffiit assigiinngitsut qulakkeerneqarnissaanik akissusaanersut
Illersuisoq	Kommunimut saaffiginninnermi illersuisumik najorteqarsinnaanermut periarfissaq pillugu siunnersuineq
Inuit innarluutillit pillugit isumaqatigiissut pillugu siunnersuineq	Tassunga ilanngullugu inuit innarluutillit pillugit FN-imi isumaqatigiissummut tunngatillugu pisinnaatitaaffiit pillugit inatsit
Oqartussanut/suliaqarfimmut allanut innersuussineq	Tassunga ilanngullugit Peqqinnissaqarfimmum, akiitsunik isumakkeerfigineqarnissamik, IKIU-mut, sulinnermi ajoqusernerit pillugit aqutsisoqarfimmum il.il. innersuussineq
Siunnersuinerit allat	Tassunga ilanngullugit akileraarutit, akiitsunik isumakkeerfigineqarnissaq, ilinniaqarnissamut periarfissat, atortorissaarutit, peqatigiiffiit il.il. siunnersuineq

Bilag 2: Reaktion på henvendelse

Kategori	Forklaring
Klage til Ankestyrelsen	Rådgivning om at klage til det sociale ankenævn
Klage til Ombudsmanden	Rådgivning om at klage til ombudsmanden
Lytte	Herunder lytte til folks problemer eller frustrationer, historier om forhold for personer med handicap, personer med handicap der mangler nogle at snakke med om deres handicap.
Pissassarfik	Rådgivning om at borgeren kan søge om forløb til Pissassarfik hos kommunen eller, at de søger vejledning hos Pissassarfik om specifikke diagnoser.
Kommunen	Herunder henvisning til at gå tilbage til kommunen og spørge ind til sag og evt. spørge om aktindsigt, søge kommunen om hjælpemidler eller støtte, rykke for en sag, vejledning om at borgeren har ret til en skriftlig begrundet afgørelse fra kommunen og ret til klagevejledning.
Patientvejleder	Rådgive om at henvende sig til patientvejleder.
Gældende lovgivning	Herunder rettigheder i forhold til loven, hvilken myndighed har ansvaret for at sikrer de forskellige rettigheder i henhold til loven.
Bisidder	Rådgivning om muligheden for at få en bisidder ved henvendelse til kommunen
Rådgivning om handicapkonventionen	Herunder lovgivning om rettigheder i forhold til FN's handicapkonventionen.
Henvisning til anden myndighed/instans	Herunder henvisning til Sundhedsvæsenet, gældssanering, IKIU, arbejdsskadestyrelsen m.m.
Rådgivning - andet	Herunder rådgivning om skat, gældssanering, uddannelsesmuligheder, hjælpemidler, foreninger m.m.
Henvisning til anden myndighed/instans	Herunder henvisning til Sundhedsvæsenet, gældssanering, IKIU, arbejdsskadestyrelsen m.m.
Rådgivning om uddannelsesmuligheder	Rådgivning om støtte muligheder eller hjælpemidler i forbindelse med uddannelse
Rådgivning - andet	Herunder rådgivning om skat, gældssanering, uddannelsesmuligheder, hjælpemidler, foreninger m.m.

TILIOQ

INUIAQATIGIINNI PEQATAASINNAATITAANEQ RETTEN TIL AT DELTAGE I SAMFUNDET